

De Floriade is het grootste evenement van Nederland met entree betalende bezoekers en tevens de enige, door de BIE (Bureau International des Exposition, Paris) erkende Wereldtentoonstelling, welke sinds de jaren 60, elke 10 jaar in ons land plaats vindt.

De afgelopen 34 jaar ben ik in verschillende functies, in de praktijk, betrokken geweest bij de Wereld Tuinbouw Tentoonstelling Floriade 1982, 1992, 2002, 2012 en de kandidaatstelling van een aantal gemeenten voor de Floriade 2022. (<http://www.slideshare.net/HansVanDriem;>)

Sinds de jaren 90 ben ik door diverse hbo-opleidingen gevraagd om als gastdocent, praktijkcolleges te geven over het fenomeen Wereldtentoonstelling en de Floriade. Tijdens deze colleges bleek er géén casestudie te bestaan over alle aspecten van de Floriade, welke studenten kunnen gebruiken voor studiedoeleinden.

Naar aanleiding hiervan is het bijgaande document geschreven, welke op de eerste plaats dient als een aanzet voor voortgezet onderzoek door hbo studenten over de Floriade. Bevindingen van studenten en docenten zullen in deze casestudie continue verwerkt worden. Het is dus een dynamisch document en er zullen diverse versies verschijnen. Dit is de editie 3 van 30 juni 2016.

Ik hoop dat door dit document onder de studenten, docenten en eventueel andere geïnteresseerden, een openhartige discussie zal ontstaan over het juiste concept voor een toekomstige Floriade, zodat dit belangrijke evenement voor de promotie van de BV Nederland, behouden blijft.

[Hans van Driem.](#)

Epe, 30 juni 2016

Destinations are not discovered...

They are created!

www.destination-strategies.com.

1. SAMENVATTING.

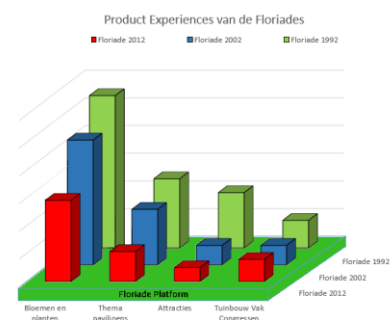
De Floriade is voortgekomen uit de Flora Tentoonstellingen welke tussen 1910 en 1953 in Nederland hebben plaats gevonden. In 1960 werd de eerste Floriade georganiseerd door J. Kleiboer en J. van Oostrom, in Rotterdam, bij de Euromast. Het hart van elke Floriade zijn de 12 wisseltentoonstellingen welke in een hal van circa 10.000 m² worden gehouden. De eerste Floriades trokken grote aantallen bezoeken op basis van zogenaamde "passe-partouts" welke gedurende circa 180 dagen gratis toegang gaven tot het park en vooral door de inwoners van de regio om de Floriade heen, op grote schaal werden gekocht. Hierdoor werden miljoenen bezoeken geteld, maar relatief weinig kaarten verkocht. Zo registreerde de Floriade 1982 slechts circa 1,9 miljoen verkochte kaarten.

Vanaf 1992 heeft de Floriade zich ontwikkeld als een hybride tentoonstelling product, welke zowel "business to consumers (b2c)" als wel "business to business (b2b)", doelgroepen moet aanspreken.

Een Floriade is opgebouwd uit Het Platform welke alle basis faciliteiten omvat om de tentoonstelling technisch te kunnen accommoderen, zoals het terrein met wegen en paden, gazons, heuvels, scheidingshagen, boompartijen voor schaduw en windvangers, tentoonstellingshal, kassen, entreegebouw, toiletten, restaurants, kassa's, parkeerterrein, etc.

Bovenop Het Platform komt De Visitors Product Experiences. Dit is het belangrijkste onderdeel en het bepaald waarom de bezoekers naar een Floriade komen. Deze Product Experience bestaat uit 4 pijlers:

- a. Tuinbouwinzendingen Bloemen, Planten & Bomen.
- b. Thema Paviljoens.
- c. Attracties en evenementen.
- d. Vak-bezoekers programma.

Het nevenstaande diagram geeft aan, in welke mate de investeringen, en dus de kwaliteit van de Visitors Product Experiences van de Floriade, in de afgelopen 3 decennia's is afgenomen.

Na het financiële debacle en faillissement van de World Expo New Orleans heeft het Amerikaanse congres in 1994 de beslissing genomen, niet meer met overheidsgeld te participeren in World Fairs. Eén van de redenen was dat het Amerikaanse Congres vond, dat het fenomeen World Fair zijn langste tijd had gehad en dat de kosten van de tijdelijke thema paviljoens, niet in verhouding stonden met de economische spin/off. Tot deze conclusie was men gekomen na o.a. overleg met organisaties zoals Disney, welke de congresleden er op wezen dat het Amerikaanse en het internationale publiek steeds verweerder word op het gebied van "Visitors Experiences" en dat, dien ten gevolge de USA paviljoens, indien ze representatief moesten zijn voor het imago van de USA, investeringen zouden gaan vereisen van vele tientallen miljoenen dollars in "hardware, software & content".

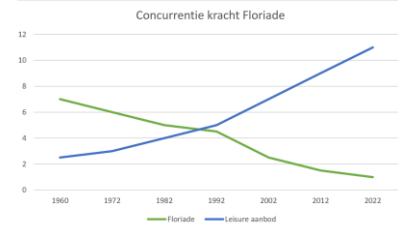
Een vuistregel in de themapark industrie is namelijk, dat voor elke 100.000 te genereren bezoeken, minimaal € 10 miljoen aan investeringen in een "Visitors Product Experience" benodigd is. Dit zou voor een permanent themapark met 2.000.000 te verwachte bezoeken, een investeringsbedrag vereisen van circa € 200 miljoen! **Let wel, dit is dus exclusief aanleg terrein, enz. van Het Platform!**

Een tijdelijke Floriade vereist minder investeringen in gebouwen voor de huisvesting van De Experience, maar op het gebied van de creatie van De Experience, zoals content, software en presentatietechniek, zijn de kosten van de Floriade Thema Paviljoens identiek aan die van een permanent Thema Park.

Wij schatten in dat in 2012 de totale investeringen in de “Floriade Visitors Product Experience” slechts € 35 miljoen heeft bedragen, hetgeen absoluut onvoldoende is voor het aantrekken van 2 miljoen bezoeken. De Nederlandse Tuinbouw heeft hierin voor slechts € 10 miljoen aan producten tegen groothandelsprijs, bijgedragen. De geringe investering van de tuinbouw in haar “eigen” Wereldtuinbouw Tentoonstelling, tezamen met de afnemende kwantiteit en kwaliteit van thema paviljoens, is de hoofdoorzaak dat de bezoekersaantallen elke 10 jaar steeds verder afnemen. Het is aan het vakmanschap van het Floriade team 2012 onder leiding van Paul Beck te danken geweest, dat er überhaupt nog 1,7 miljoen kaarten zijn verkocht en het project de finish heeft gehaald.

Terwijl de kwaliteit van het aanbod van de concurrentie op de vrijetijdsmarkt jaarlijks toeneemt, daalt de Visitor Experience elke 10 jaar van een Floriade. Hierdoor kan men eenvoudig gezegd, de concurrentie niet meer aan met moderne vak-tentoonstellingen, themaparken, enz.

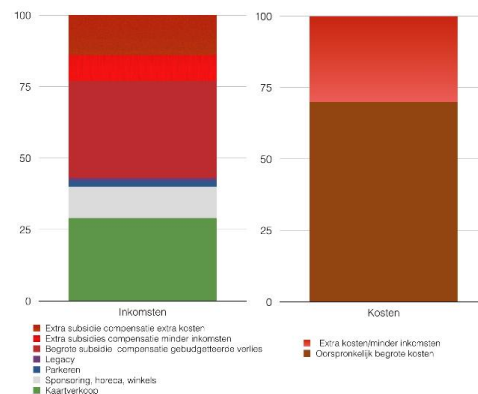
Niet alleen een Floriade in Nederland heeft met dit probleem te kampen, maar ook vergelijkbare tentoonstellingen zoals de Internationale Gartenschau IGA Hamburg 2013. De IGA had op 2,5 miljoen bezoekers gerekend maar trok er slechts 1,2 miljoen. Dit veroorzaakte een extra verlies van € 37 miljoen!

De verliezen van dit soort tentoonstellingen wordt veroorzaakt door 3 hoofdfactoren:

1. Door de sterk tegenvallende “Visitors Product Experience” worden de te optimistisch gebudgetteerde bezoekersaantallen niet gehaald en daardoor ook niet de gebudgetteerde inkomsten.
2. De kosten van de creatie van Het Platform vallen altijd hoger uit, dan eerder gecalculeerd.
3. De kosten van de Floriade Legacy, zijn altijd hoger dan verwacht.

Men dient zich te realiseren dat bij een tijdelijke Floriade de inkomsten nooit voldoende zullen zijn, om de kosten te dekken. Het is onmogelijk om alle kosten in 6 maanden terug te verdienen. De exploitatie van een Floriade lijdt dus **altijd bedrijfseconomisch verlies!** Een Floriade exploitatie kan dus ook nooit winst maken! Alleen door aanzienlijk subsidies van de overheid ter compensatie van het gebudgetteerde verlies en garantstelling voor het niet-gebudgetteerde verlies, is het mogelijk om een Floriade te organiseren.

Alle alarmbellen hadden moeten gaan rinkelen bij de steden die zich kandidaat hadden gesteld voor de Floriade 2022, toen in 2012 en 2013 opnieuw zeer hoge verliezen werden gemeld bij een Floriade en IGA. Maar opvallend genoeg gebeurde dat niet. Het blijkt namelijk elke keer dat er géén goede analyse wordt gemaakt door NTR en de politiek, waardoor men niet begrijpt, wat de redenen zijn waarom een Floriade niet succesvol is geweest.

Politici zijn gewend aan het denken in machtsstructuren, maar het ontbreekt hun aan praktijkkennis van Product en Markt, waarin een Floriade moet opereren. Hierdoor komen kandidaat-steden met zogenaamde nieuwe ideeën, waardoor hún Floriade géén (extra) verlies gaat leiden. Door de foute diagnose van de politiek wordt de patiënt Floriade, verkeerde medicijnen toegediend, verergeren zich alleen maar de problemen en neemt het extra verlies, elke keer exponentieel toe.

Om het zogenaamde extra verlies te vermijden, is het "nieuwe idee" van de politici in Almere, na zes (6) Bloemen & Planten Floriades, de Floriade te gaan herpositioneren. Dit gebeurt mede op verzoek van de NTR welke de Floriade 2022 wil gebruiken om de noodlijdende glastuinbouw en voedingssector, nieuwe impulsen te geven. Daarom wil de NTR het Internationale Voedsel Vraagstuk centraal stellen, als zijnde de nieuwe Kerntaak van de Nederlandse Tuinbouw. Hiervoor wil men in thema paviljoens de kennis, producten en technologieën uit de tuinbouwsector tonen, welke nodig zijn om stedelijke vraagstukken op het gebied van voedsel, water, energie en gezondheid van passende antwoorden te voorzien. In 2022 moeten deze paviljoens **een Hoofdrol** gaan spelen, om zodoende een geheel nieuwe Visitors Product Experience voor nieuwe doelgroepen te creëren. Het tijdperk van *een bloemkolen en bloembollen Floriade* is voorbij...volgens de Almeerse wethouder Herrema.

De zeer risicovolle keuze van de nieuwe thema's en doelgroepen is genomen zonder enig marktonderzoek naar kosten en vraag bij het publiek! In de 6 vorige Floriades waren thema paviljoens van secundair belang en werden zij meegenomen in de slipstream van het centrale hoofdthema "Bloemen & Planten", welke de Floriade zo uniek heeft gemaakt in het verleden. In 2022 is gekozen voor een 180 graden andere aanpak en wordt **de Floriade Visitors Experience, primair afhankelijk van investeringen in Thema Edutainment Paviljoens**.

Men komt door de keuze van deze zogenaamde nieuwe thema's, op het gebied van het exploitatierisico, "van de regen in de drup". Om de nieuwe thema's op een aansprekende wijze te kunnen presenteren, dient men circa € 60 miljoen te investeren in de Visitors Experience van 4 themapaviljoens op het gebied van content, software en hardware. De vraag is wie dat gaat doen? Het feit dat de NTR om een bijdrage vraagt van € 3 miljoen aan de gemeente Almere, als cofinanciering voor hoogwaardige tuinbouw inzendingen geeft al aan, dat de sector zelf niet in staat zal zijn, om aan deze thema paviljoens invulling te geven. Terwijl professionele exploitanten van tentoonstellingshallen, Disney, Efteling en andere vrijetijdsondernemingen "Bollen & Bloemen" steeds meer zien als een trekker van hoge bezoekersaantallen uit een sterk vergrijzende markt, kiest de NTR een ander thema en laat de gemeente Almere "de kastanjes uit het vuur halen". De NTR loopt zelf hierbij geen enkel financieel risico op het gebied van de kaartverkoop. Het is daarom ook onbegrijpelijk, dat de overheid, inclusief de zojuist genoemde € 3 miljoen, in totaal circa € 15 miljoen doneert aan faciliteiten, diensten en cash, aan de Nederlandse Tuinbouw, voor "het mogen organiseren" van een Floriade.

Zonder het zich waarschijnlijk te realiseren welke gevaren, de herpositionering met zich meebrengt, betreden de politici van Almere vol zelfvertrouwen met de nieuwe thema's van de Floriade met een soort kruising tussen een Flevohof 2.0 en Slowlands Festival, de overvolle dagrecreatie markt van Nederland en gaan in competitie met de miljoenen kostende attracties zoals Corpus, Nemo, Naturalis, Wildlands Emmen, Panda Droom Efteling, etc. en de tuinbouwvakbeurzen in de RAI, Messe Berlin, etc.

Dat de Nederlandse nationale overheid nauwelijks meer financieel participeert in Wereld Expo's, liet de EXPO 2010 en 2015 zien. Aangezien op het gebied van World Fairs, de regels van reciprociteit gelden, besluiten daarom ook steeds meer landen om niet deel te nemen met spectaculaire paviljoens aan de Wereld Tuinbouw Tentoonstelling Floriade in Nederland. Of alleen op het niveau van een veredelde bazaar, zoals vergelijkbaar met het Nederlandse Paviljoen op de Wereld Expo Milaan 2015. Het gevolg is dat de "Visitors Product Experience" van een Floriade ook op het gebied van spectaculaire buitenlandse inzendingen, elke editie steeds verder afneemt.

Het is een illusie om te denken dat private partners zullen instappen om dit probleem op te lossen. Ook het bedrijfsleven toont steeds minder interesse om zich te profileren op een Floriade door middel van dure paviljoens. Rabo Earth Walk was in 2012 nog het enige paviljoen wat een redelijke "Visitors Experience" opleverde, maar de vraag is of Rabobank Nederland überhaupt nog door wil of kan gaan met de ondersteuning van de Floriade, gezien de aangekondigde ontslagen/bezuinigingen bij de bank. Daarnaast heeft de Floriade een slecht imago opgebouwd waardoor de participatie van het bedrijfsleven en de sponsorinkomsten, sterk onder druk komen te staan.

Tevens vindt in 2020 in Dubai een Wereld Expo plaats en zullen de Nederlandse multinationals hierin eerder participeren, dan in een Floriade 2022. Ook de kandidatuur van Paris of London voor de Wereld Expo 2025 zal een negatieve invloed hebben op de werving van multinationals voor Almere 2022.

Daarnaast heeft de gemeente Almere zelf twee factoren ingebouwd welke het bedrijfsleven zullen weerhouden te participeren. Op de eerste plaats is dat het go-no-go moment rond de gemeenteraad verkiezingen in 2018.

Op de tweede plaats heeft de gemeente Almere aangegeven, eventuele verliezen van de BV Floriade, niet aan te vullen/of hiervoor garant te staan. Een lening van € 30 miljoen als voorschot voor werkkapitaal is het maximum. Hierdoor kan de BV Floriade failliet gaan voor opening of gedurende de tentoonstelling in 2022, hetgeen het project nog onzekerder maakt voor het bedrijfsleven, om erin te investeren of te sponsoren.

De politici van Almere dreigen alle in het verleden gemaakte klassieke Floriade fouten, in 2022 te herhalen omdat ze onjuiste conclusies hebben getrokken uit de beschikbare informatie. Daar bovenop komt dat zij, om puur politieke reden, gekozen hebben voor de uiterst risicovolle en dure locatie voor Het Floriade Platform, welke financieel en operationeel geheel ongeschikt is voor een Wereld Tentoonstelling van deze omvang.

Op de eerste plaats is het terrein versnipperd in vijf (5) gebieden, waarvan er drie géén enkele toegevoegde waarde hebben, zoals het gebied van het Upcycleperron ten noorden van de A6, de jachthaven Haddock en het eiland Utopia.

Op de tweede plaats is o.a. Het Vogeleiland in het verleden aangelegd op een manier, waardoor er nu dure grondwerkzaamheden nodig zijn, om het terrein tentoonstellingsgeschikt te maken zoals door grondbemaling, damwanden, bruggen, wegen, beschoeiing, etc.

Op de derde plaats is de jachthaven Haddock en de camping Waterhout, een "vreemde eend in de bijt" van een *Wereld Tentoonstelling*, waardoor überhaupt deze locatie nooit gekozen had moeten worden. Of ziet men de campinggast, welke wil genieten van een biertje, als extra attractie voor de Floriade bezoekers?

Nu moet men dure onteigeningsprocedures aanspannen om het terrein alsnog geschikt te maken. Zo heeft men onlangs al voor €4 miljoen het Wok Restaurant Atlantis moeten uitkopen.

Op de vierde plaats verhindert de hoogspanningsleiding de directe ontwikkeling richting Almere Stad. Deze zal tegen hoge kosten, ondergronds aangelegd dienen te worden.

Op de vijfde plaats staat de vernietiging van het schitterende huidige natuurgebied lijnrecht tegenover de Almere Principles en tenslotte zal de transformatie leiden tot een aanzienlijke zaakschade bij de bestaande ondernemingen en buurtbewoners, welke jaren gaan uitkijken op een bouwplaats ruïne, zoals Het Kasteel gebied.

Als overmaat van ramp heeft MVRDV een ontwerp gemaakt, wat zeer kostbaar is in de realisatie door dure bruggen en boulevards. Ook is de layout, conform een *Stalinistische Vak-Tententoonstelling van Volkstuinjes*, geheel ongeschikt voor een efficiënte operationele bedrijfsvoering en sfeervolle Floriade.

Indien het hoofdmotief van de provincie Flevoland was geweest, om door middel van de Floriade, de vrijetijdsindustrie te stimuleren, dan waren andere locaties beter geschikt geweest. Men had vooral moeten onderzoeken of de Floriade niet geïntegreerd had kunnen worden, met reeds bestaande of nieuwe Leisure Faciliteiten. Op deze wijze had men de eerdere miljoenen aan belastinggeld welke in deze “oude” locaties zijn geïnvesteerd, kunnen kapitaliseren, zoals het Nationale Evenementen Terrein bij Biddinghuizen.

Hierdoor had men de omzet van de vrijetijdsindustrie in Flevoland, jaarlijks kunnen vergroten, in plaats van een éénmalige Floriade! Door de keuze van de locatie Weerwater heeft men én een te dure, ongeschikte locatie gekozen én eerder gedane investeringen met belastinggeld in andere locaties in Flevoland, verloren laten gaan.

In het document omschrijven wij de politieke motivatie, welke tot deze vreemde locatiekeuze heeft geleid, zoals het veilig stellen van de verbreding van de A6 tussen Almere Haven tot de afslag Almere Buiten en het verkrijgen van extra gelden uit het Gemeente Fonds.

De politici proberen de netto subsidies ter compensatie van het gebudgetteerde en niet-gebudgetteerde exploitatieverlies van een Floriade te verantwoorden, door te wijzen op de bruto economische spin-off van het evenement voor de regionale economie. In dit rapport tonen we aan dat de cijfers van deze bruto economische spin-off van € 370 tot € 410 miljoen sterk overdreven zijn. De Floriade 2022 zal voor de gemeente Almere en de Provincie Flevoland, niet meer dan een tiental miljoen euro's extra bruto omzet genereren. In alle scenario's is de nettowinst voor het bedrijfsleven door de economische spin-off lager, dan de netto subsidies aan belastinggeld, welke door de overheid besteed wordt aan een tijdelijke Floriade.

Zo hebben wij berekend dat de economische spin-off van het extra toerisme voor Almere en Flevoland in 2022, slechts € 15 miljoen bruto zal bedragen! Netto houden de ondernemers hier circa € 1 miljoen aan over...indien men het goed doet! Wanneer de gemeente Almere en de provincie Flevoland het toerisme willen stimuleren, dan kunnen de politici beter de Floriade subsidies direct aan het bedrijfsleven geven!

Tevens wordt door de politici gewezen op de Legacy, welke een Floriade kan creëren zoals een verbeterd vestigingsklimaat voor nieuwe bewoners, opleidingen en bedrijven.

Almere wil zich, in het kader van de Floriade, promoten als vestigingsplaats voor innovatieve opleidingen en bedrijven op het gebied van “Green, Health & Food”.

In dit document tonen wij aan dat op dit gebied weinig te verwachten is, daar o.a. Wageningen en Leiden zich al sterk internationaal profileren als “Food & Health Valley”.

Ook de Provincie Zuid-Holland heeft op dit gebied dezelfde ambitie! Welke reputatie heeft Almere op dit gebied tot nu toe opgebouwd en denkt men nu echt dat door de 6 maanden Floriade, nieuwe bedrijven zich in Almere gaan vestigen?

Daarnaast staan in Almere het equivalent van 20 voetbalvelden aan kantoor en bedrijfsruimtes leeg. Nieuwe bedrijven kunnen beter op die locaties gevestigd worden, dan op een geheel nieuwe terrein van 45 ha. aan het Weerwater.

Op de derde plaats zal naar onze mening de Floriade locatie ook weinig “kansen” opleveren op het gebied van evenement gerelateerd vastgoed, met uitzondering van een hotel. Daarbij moet men niet vergeten dat in 2002 en 2012, juist dit type vastgoed, na afloop het meeste verlies heeft opgeleverd. Denk aan de tentoonstellingshallen van de Floriade 2002 en 2012! Alleen in de vierde categorie, de woningbouw, zijn er eventueel kansen. Zo heeft Volker Wessels zich al gemeld om voor € 100 miljoen grond af te nemen voor 600 woningen.

Twintig voetbalvelden aan leegstaande kantoren in Almere

Almere - De stad Almere is in twee maanden tijd alweer voor een groot deel leeg van kantoren. Volgens de gemeente Almere zijn er nu twintig voetbalvelden aan leegstaande kantoren in Almere. Het aantal leegstaande kantoren is in Almere de afgelopen jaren sterk toegenomen. Dit komt vooral door de afname van kantorenruimte in de stad. De gemeente Almere heeft daarom besloten om de leegstaande kantoren te verkopen of te huren. Dit kan tot een toename van de woningbouw leiden. De gemeente Almere heeft daarom besloten om de leegstaande kantoren te verkopen of te huren. Dit kan tot een toename van de woningbouw leiden.

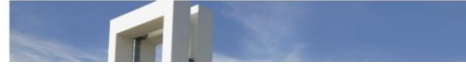
Maar moet Almere daarom op deze locatie een Floriade organiseren terwijl er elders nog tientallen hectares liggen te wachten als locatie voor (goedkopere) woningbouw?

Het extra verlies van € 26,6 miljoen, op de Legacy van de Floriade 2012 Tentoonstelling gebouwen, is geheel te wijten aan de Limburgse politiek, welke de rol van projectontwikkelaar wilde spelen, zonder enige praktijkkennis. Ook deze politici wilden doormiddel van

Nieuws

Strop na Floriade tweemaal zo groot

Redactie De Limburger - Geplaatst op zaterdag 23 april 2016 - 7:33

de Floriade het vestigingsbeleid voor innovatiebedrijven en opleidingen, verbeteren! Het is onbegrijpelijk dat de gemeente Almere, ondanks het debacle in Venlo voor dezelfde strategie kiest, maar het alleen een andere naam geeft, namelijk "De Kansenstrategie": *"De werelddtentoonstelling wordt ingericht vanuit een kansenstrategie waarbij op dit moment het cascomodel is geborgd in de business case. Dit cascomodel voorziet in een goede en verantwoorde inrichting voor de werelddexpo waarbij de iconen van de Floriade 2022 zoals de boulevard, het arboretum en het grid worden aangelegd. Er wordt echter ingezet om aanvullende inkomsten te halen uit vastgoedontwikkeling, sponsoring en/of subsidies zodat extra elementen aan het terrein en het evenement toegevoegd kunnen worden. Op deze wijze is het streven minimaal het basismodel te realiseren. De ambities (op het gebied van projectontwikkeling) worden daarmee niet verlaten, maar de weg ernaar toe gaat vanuit het voorzichtigheidsprincipe. De basis is ingerekend, elke ontwikkeling (van projecten) draagt bij aan de kwaliteit van het gebied en die van het evenement"*.

In de herziene business case van juni 2016 heeft men de minimale kosten van het Floriade Platform en de bijbehorende Tentoonstelling infrastructuur, zoals hoofdtentoonstellingshal, de kas, enz. in de Businesscase opgenomen voor een bedrag van resp. € 25.760.000 en € 5.428.00. De politici van Almere gaan ervan uit dat de private sector, de noodzakelijke upgrade van deze basisvoorzieningen voor een Floriade, voor haar rekening neemt.

Onze inschatting is dat dit niet of nauwelijks zal gebeuren. Terwijl de gemeente Almere door het contract met de NTR, wel verplicht is het Floriade Platform op een veel hoger niveau op te leveren. Hierdoor zullen deze, nu nog verborgen extra kosten, als een boemerang terugkomen naar de gemeente.

De enige "klanten" die men tot nu toe gevonden heeft, is de provincie Flevoland, welke als eerste in de projectontwikkelingsplannen van de gemeente Almere is gestapt met het Innovatiepaviljoen. Dit laatste leidt alleen maar tot een soort incestueuze subsidierelatie tussen 2 overheden om het Floriade exploitatietekort af te dekken.

De beoogde vestiging van de Groene Campus en CAH Vilentum op het Floriade terrein, zal een grote verspilling van overheids gelden blijken te zijn. Net zoals de Innovatietoren op de Floriade 2012!

In totaal voorzien wij een potentiële overschrijding van de ontwikkelings en bouw kosten van de basis tentoonstelling voorzieningen -Het Floriade Platform 2022-, van circa € 32,5 miljoen.

De gemeente Almere en provincie Flevoland willen alle ontwikkelingen op en rond de Floriade financieren uit diverse overheidsbudgetten en spelen het spelletje "balletje-balletje" met de kritische bestuurder, raadsleden en burgers, welke dit proces democratisch willen volgen.

Op de eerste plaats wil men dus door de gebiedsontwikkeling op de Floriade locatie inkomsten creëren, om daarmee de noodzakelijke verdere investeringen in het Floriade Platform te kunnen financieren. In dit geval worden de opbrengsten uit grondverkoop gebruikt als subsidie voor de Floriade. Men kan zich afvragen of dit correct is nu de gemeente Almere net na zware bezuinigingen, haar verliesgevend grondposities heeft afgebouwd met € 260 miljoen en er hectares aan bedrijfsruimtes in Almere leeg staan!

Op de tweede plaats zijn er aanzienlijke nevenkosten in het kader van de Floriade. De gemeente Almere heeft voor begeleidingskosten van de Floriade (salaris, vergoeding consultants, enz.) € 3.544.000 in de business case opgenomen t/m 2023. Dit lijkt ons weinig aangezien de teller in 2015 al op € 4,5 miljoen stond. Hoe hoog de begeleidingskosten bij de provincie Flevoland zijn is nog niet bekend. Daarnaast willen wij ook erop wijzen dat de Floriade zal leiden tot een grote toename van zogenaamde “belangrijke economische missies van politici ” naar verre oorden. Nu al wordt duidelijk dat de bestuurders van Almere en Flevoland, de Floriade aangrijpen als een excuus om veel reizen naar het buitenland te organiseren, zonder duidelijk doel en resultaat.

Wij schatten in dat er zeker circa € 10 miljoen door (semi) overheden in uren, vergoeding consultants en reis & verblijfskosten, uitgegeven zal worden in het kader van de Floriade t/m 2023. Het feit dat de ambtenaren van Almere nu al de werkdruk moeilijk aankunnen, spreekt al boekdelen. Deze nevenkosten van een Floriade worden vaak “vergeten” bij een overheid die o.a. niet gewend is de uren van de ambtenaren mee te rekenen als kostenpost.

Op de derde plaats zijn er de “officiële” subsidies ter compensatie van het exploitatieverlies. In juni 2016 staat de teller reeds op circa € 46 miljoen aan directe overheid subsidies ter afdekking van het exploitatieverlies van de Floriade. (€32,525 +€ 6,310 Indexering + € 7,0 Saldireserve).

Op de vierde plaats zijn er subsidie/belastinggeld budgetten die aangewend worden zoals van de gemeente Almere de FVA, FSA, enz., de subsidiepoten van de Provincie Flevoland, Ministerie van Onderwijs, EZ en EU.

De 45 ha. Floriade locatie in Almere zal één van de duurste stukje bouwgrond worden in Nederland! Naar onze inschatting zal de bijdrage in belastinggeld aan de ontwikkeling van de locatie Floriade 2022 minimaal **€ 90 miljoen bedragen! Let wel dit is nog zonder het te verwachten extra exploitatieverlies!**

Dat men na afloop geconfronteerd gaat worden met tegenvallende kosten/inkomsten, zal volgens ons zonder enige twijfel het geval zijn. Naast de risicovolle keuze van de locatie en de boemerangstrategie om de realisatie van elementaire onderdelen van de benodigde tentoonstellingsinfrastructuur en legacy te proberen door te schuiven naar de private sector, heeft men ook gekozen voor een zeer gevaarlijke S&M-strategie.

De nieuwe positionering van het merk Floriade, nieuwe thema's, een parallelle programmering van avondevenementen met nieuwe festival doelgroepen, een verbreding van de bestaande Floriade doelgroep én meer bezoekers wil men, zeer ongebruikelijk, bereiken met een aanzienlijk kleiner S&M-budget dan in 2012!

Deze “dodelijke cocktail “zal dramatische gevolgen hebben voor de aantallen bezoekers en bezoeken in 2022.

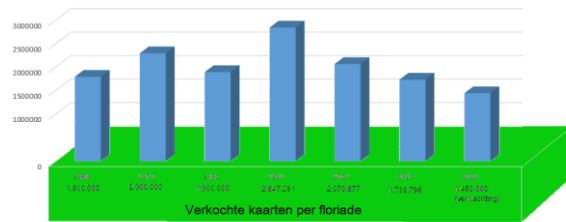
Op de eerste plaats is het merk Floriade, de afgelopen 60 jaar geladen als “Bloemen Tentoonstelling”. Door dit te proberen te veranderen met nieuwe thema's Greening, Food, Health, enz., vernietigt men circa € 40 miljoen aan opgebouwde merkwaarde. Men ondermijnt ook de USP “Bloemen” van de Floriade waardoor zij nog enigszins de concurrentie aankon. Het natuurproduct ‘Bloemen’ is namelijk uniek en niet zo eenvoudig te kopiëren.

Op de tweede plaats zal het proberen aan te spreken van de brede doelgroep “iedereen die leeft en eet”, avond festivalbezoekers, ouders met kinderen en jongeren, een vruchteloos geld verspillende exercitie blijken te zijn.

Helemaal indien de P van Floriade Visitors Product Experience voor de doelgroep niet aanwezig is én “exceeds guest expectations “. Door de sociale media is een vernietigend oordeel over de Floriade Visitors Product Experience, in 2022 binnen seconden, via Zoever, TripAdvisor, etc. wereldwijd bekend. Inplaats van voorzichtig te budgetteren heeft men in juni 2016 de opbrengst van de kaartverkoop fors verhoogd van € 33.739.000 naar € 37.242.000, om zodoende elders ontstane tekorten te dekken. Door deze actie heeft men het zichtbaar worden van het exploitatieverlies naar november 2022 door geschoven. Immers eind 2022 zal pas bekend zijn hoeveel kaarten men echt heeft verkocht.

En ach...welk gemeenteraadslid van Almere kan over de S&M-aanpak nu een mening hebben! Cosmetisch zorgt dit voor **een politiek sluitende begroting, met zelfs een positief saldo van € 72.000!** (Zie bijlage 1)

Onze inschatting is echter, dat door de Floriade 2022 slechts 1.450.000 kaarten verkocht zullen worden en 1.6 miljoen bezoeken worden gegenereerd. In dit geval zullen de netto-inkomsten uit kaartverkoop circa € 25,6 miljoen ex btw, bedragen op basis van een entreekaartje van € 25, - incl. het huidige btw-tarief (6 %). **Wij voorspellen alleen al op kaartverkoop, een tekort van € 11,6 miljoen!**

Hierbij hebben we nog niet meegenomen het potentiële effect van een faillissement van de Floriade in de loop van 2022, aangezien gemeente en provincie, voor het eerst in de geschiedenis niet garant staan voor de eventuele extra verliezen. Hierdoor kunnen touroperators hun *achteraf, na sluiting* uit te betalen commissie mis te lopen en ontstaat er voor het **toeristisch bedrijfsleven een potentiële financiële strop van € 9,311 miljoen**. Een slim bedachte politieke oplossing om het risico van het eventuele extra exploitatieverlies door te schuiven naar het toeristisch bedrijfsleven, maar dit doorzichtige plan zal als boemerang werken! De reisindustrie zal dit snel doorhebben en hierdoor vervalt de grootste incentive om de Floriade te promoten/verkopen. Het gevolg zal een nog verdere daling zijn in de kaartverkoop.

Naast kaartverkoop zien wij de inkomsten uit sponsoring ook drastisch afnemen door het opgebouwde negatieve imago van de Floriade. Zoals de commissie Hendriks reeds meldde heeft “de onnodige en onterechte devaluering van een succesvol wereldevenement” grote schade aangericht aan de reputatie van de Floriade. Dit is grotendeels te wijten aan de politici welke het evenement “misbruiken” voor vage doeleinden en niet begrijpen hoe de business case in elkaar zit. Maar daarnaast is een eventueel faillissement, halverwege de opening, ook een punt welke sponsors terughoudend zal maken. Sponsoring is geen donatie. Krijgen de sponsors hun geld retour indien de Floriade voor sluiting failliet gaat? Wie geeft de garantie dat dit niet gaat gebeuren? De gemeente? **De gebudgetteerde inkomsten uit sponsoring, parkeren, horeca en winkels, zullen minimaal € 9,5 miljoen minder opleveren dan begroot.**

Tenslotte zijn, zoals ook opgemerkt door PWC de toegezegde subsidies ter afdekking van het exploitatieverlies, op een aantal gebieden nog onzeker. PWC schatte het risico in op circa € 2,5 miljoen. Wij schatten het in op minimaal € 7,5 miljoen.

Samenvattend gaan wij uit van een tekort aan de inkomsten kant van circa € 28,5 miljoen (€ 21 + € 7,5)

Dit soort dure éénmalige evenementen lopen een buitensporig hoog risico, omdat men in 6 maanden niet de kans krijgt fouten te herstellen en/of het in een volgend jaar weer over te doen! De Floriade 92 heeft te maken gehad met de Irak oorlog van 1990, Floriade 2002 met 9/11. De terreuraanslagen in Brussel 2016 hebben tot een grote daling van het toeristisch bezoek geleid. In juni 2016 is met veel bombarie het budget beveiliging verhoogt met € 0,5 miljoen, maar dat is een cosmetische verhoging. In de praktijk zullen de beveiligingskosten in 2022 hiervan een veelvoud zijn. Professionele ondernemers in deze sector zijn zich daar bewust van en vermijden dan ook de markt van éénmalige mega-evenementen. Zij spreiden altijd het risico over een aantal edities/jaren. Door de gemeente Almere worden veel van de risico's van een éénmalig evenement zoals een Floriade, erg luchtig ingeschat of ze zijn in het geheel niet meegenomen, zoals een eventuele btw-verhoging.

Indien we de risico's van kosten overschrijdingen en tegenvallende inkomsten, bij elkaar optellen is de kans reëel dat de Floriade Almere 2022 een extra financieel tekort zou kunnen genereren, op basis van de business case per juni 2016, van € 56.850.000. Indien we hier de post onvoorzien van € 11.000.000 aftrekken, resteert een totaal extra verlies van € 45.850.000. Zo'n bedrag lijkt onwaarschijnlijk hoog, maar we willen nog even in herinnering brengen, dat de teller bij de Floriade 2012 nu reeds staat op circa € 32 miljoen en de IGA in Hamburg 2013 uitkwam op een extra verlies van € 37 miljoen! De vraag is nogmaals of de gemeente Almere zich wel realiseert welke risicovolle markt zij betreedt als "totaal onervaren ondernemer" met een Flevohof 2.0/Slowlands. Men wil als ongetrainde dartspeeler in één keer "Bulls Eye" gooien! In een eerdere studie in oktober 2015, gaven we aan een tekort van € 20 miljoen te verwachten. Nu wij de huidige business case opnieuw hebben geanalyseerd schatten wij de kans in dat de Gemeente Almere het dartbord zelfs geheel mist, op meer dan 50%.

Eindconclusie: Naar onze inschatting per juni 2016, zal de gemeente Almere, tussen de € 23 miljoen tot € 46 miljoen extra verlies kunnen lijden op het project Floriade 2022.

Hoe nu verder:

Zoals wij in onze inleiding hebben geschreven is de bedoeling van dit dynamische document om studenten een beter inzicht te geven in de business case van een Floriade en een concept te laten ontwikkelen, dat past in de 21^e eeuw, om zodoende de Floriade voor de BV Nederland te behouden. In het document hebben wij een aantal conclusies opgenomen, welke zij verder kunnen toetsen. Ook hebben we een aantal voorstellen gedaan welke de studenten verder zouden kunnen uitzoeken en eventueel kunnen bespreken met politici en andere betrokken bij de Floriade. Hierbij een verkorte weergave van de huidige voorstellen:

Voorstel 1:

Om het dreigende tekort te verminderen dienen onmiddellijk kostenbesparende maatregelen ingevoerd te worden door het tentoonstellingsterrein te verkleinen tot 25-30 ha, één ingang te creëren, het budget van 'The Making Off' en de parallel programmering te schrappen en de ambities m.b.t. de Legacy naar een lager, realistischer niveau te brengen.

Voorstel 2:

Het contract met de NTR moet worden herzien. De NTR is in dit spel, een partner welke geen enkel financieel risico loopt en de gemeente Almere, de "kastanjes uit het vuur" laat halen voor de Tuinbouwindustrie. Ons advies is in de overeenkomst met de NTR, duidelijke kwalitatieve en kwantitatieve afspraken te maken over hun inbreng, als retourdienst van de donatie van de overheid aan de Tuinbouw, van circa € 15 miljoen.

Voorstel 3:

Men dient de subsidievoorwaarden vast te leggen van de bestaande toezeggingen en juridisch te verankeren in de Business Case als zijnde 100% netto compensatie, voor het exploitatieverlies. Daarnaast dienen de Gemeente Amsterdam en EZ/Landbouw € 10 miljoen extra subsidie te geven ter compensatie van het verlies. Dit laatste dient geregeld te worden door de initiatiefnemers van de Floriade Almere 2022, Jorritsma en Duivesteijn, thans senatoren in de 1^e kamer. In dit verband dient men ook de vraag te stellen of het logisch is dat de kosten van een WERELD-tuinbouwtentoonstelling, gedragen wordt door een gemeente, welke nauwelijks enige band heeft met deze bedrijfstak? Waarom is de Rijksoverheid niet de risicodragende partner?

Voorstel 4:

Een team uit het Leisure & Hospitality bedrijfsleven moet een second opinion geven over de business case. In combinatie hiermee dient men te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn, om de ontwikkeling van de Floriade 2022 te integreren met de ontwikkeling van een nieuw permanent themapark of ander Leisure project. Alleen op deze manier kunnen de investeringskosten in Het Floriade Platform en De Floriade Experience, voor de gemeente Almere naar een realistischer niveau worden teruggebracht. Men kan zelfs er een “permanent Floriade Platform” aan overhouden, waardoor men, indien gewenst, in 2032 opnieuw gastheer/vrouw kan zijn.

Voorstel 5:

De Floriade 2012 is een regionale diepte-investering geweest die langdurig en intensief moet worden gevolgd en opgevolgd.... Bezie of het in een latere fase zinvol is onderzoek te (laten) doen naar aspecten waarvan de effecten zo kort na de Floriade nog niet goed waarneembaar en meetbaar zijn. Indien de politiek van Limburg en Flevoland lef heeft, moet men door een echte onafhankelijke instantie laten analyseren, wat de Floriade Venlo 2012 concreet heeft gebracht aan economische spin-off. In 2017, ruim op tijd voor de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2018.

Voorstel 6:

Men zou een referendum moeten organiseren onder de bevolking van Flevoland over de ontwikkeling van de Floriade Almere 2022 met de vraag: “Doorgaan of stopzetten/go or no-go.” Hierbij dient helder te worden aangegeven wat de consequenties zijn van beide scenario’s. De bewoners zullen moeten aangeven of zij een investering van circa € 90 miljoen aan belastinggeld in de Floriade gerechtvaardigd vinden en/of zij bereid zijn eventueel op te draaien voor het eventuele extra verlies doormiddel van een verhoging van de OZB en/ toeristenbelasting zoals in Venlo.

Bijlage 1. Begroting Floriade Almere 2022. Versie juni 2015/juni 2016.

TOTAALBEGROTING BC / SOK					
	Uitgaven			Inkomsten	
	Masterplan	SOK		Masterplan	SOK
Projectorganisatie	20.064	21.484	Bruto inkomsten	42.174	46.553
Terrein	26.849	25.760	Af: Commissie	-8.435	-9.311
Dubbele Programmering	-	1.550	Expl. Derden	4.800	3.800
Communicatie e.d.	14.139	14.139	Sponsoring	9.100	9.100
Parkeren en mobiliteit	4.767	4.767	Parkeren en mobiliteit	3.833	4.398
Startfee NTR	3.679	3.679	Bijdrage Land- en tuinbouworg.	-	
Making of (incl. Floriade werkt)	4.000	4.919	Making of	1.500	300
Transformatie legacy	1.000	1.000			
Beheerslst. en transformatiekn.	2.024	2.024	Overheidsbijdragen	30.000	30.000
Vastgoed en evenementvoorz.	6.428	5.428	Subsidies	2.975	2.525
Veiligheid		500			
Overige onvoorz. kosten	1.692	1.692			
Financieringskosten	1.278	487			
Indexering	6.014	6.175	Indexering	6.041	6.310
Resultaat (positief)	53	72	Resultaat (negatief)	-	
Totaal uitgaven	91.989	93.676	Totaal inkomsten	91.989	93.676